Friluftsliv for funksjonshemmede

Anbefalinger om tiltak for å bedre funksjonshemmedes muligheter til friluftsliv.

DN-utredning 2003-4

Bakgrunn

Friluftslivsmeldingen (St.meld. 39 (2000-2001) Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet.

”*Regjeringen vil ta initiativ til at det blir nedsett ein felles arbeidsgruppe for å sjå nærare på konkrete tiltak og tilbod som kan utviklast for å imøtekomme funksjonshemma sine ønske om tilrettelegging og aktivitetar i norsk natur generelt og innanfor verneområde spesielt*”.

Arbeidsgruppens medlemmer

- Ingebrigt Stensaas, Direktoratet for naturforvaltning, leder
- Odd Fjærstad, Norges handikapforbund
- Cato Lie, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
- Dagfrid Hestnes, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon
- Terry Gabo, Handikapforeningen for aktive handicappede
- Inger Hyllseth, Friluftslivets fellesorganisasjon
- Kirsti Jaråker, Friluftsrådenes landsforbund/Norges Funksjonshemmedes idrettsforbund
- Kari Kveseth, Direktoratet for naturforvaltning
- Elisabeth Sæthre, Direktoratet for naturforvaltning, sekretær

Mandat

Departementet ber arbeidsgruppen spesielt vurdere:

- *Stimuleringstiltak for økt fysisk aktivitet i natur blant funksjonshemmede (offentlige og frivillige)*
- *Evaluere nytten av de siste års innsats for fysisk tilrettelegging for friluftsliv*
- *Se nærmere på behovet for fysisk tilrettelegging i friluftsområder generelt og i verneområdene spesielt*
- *Måter naturforvaltningsmyndighetene, funksjonshemmedes organisasjoner og friluftslivsorganisasjonene kan samarbeide på*
- *De erfaringer idrettsbevegelsen har på feltet fysisk aktivitet og funksjonshemming/integrering med særlig overføringsverdi til friluftslivet*

Arbeidsgruppen bes selv foreta de justeringer og presiseringer mandatet som den finner nødvendig innenfor friluftslivsmeldingens intensjoner.

Definisjoner - funksjonshemmet

St.meld. Nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer

- Nedsatt funksjonsevne
- Funksjonshemmende forhold

En funksjonshemmet person er en person som får sin praktiske livsførsel vesentlig begrenset på grunn av gapet eller misforholdet mellom nedsatt funksjonshevne og miljøet/samfunnets krav.

Definisjoner - friluftsliv

- ”*Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse*” - for alle, i dagliglivet, i harmoni med naturen.
- miljøvennlig
- helsefremmende
- *”Friluftslivspolitikken legg hovudvekta på ein kjerne av ikkje konkurranseprega, ikkje motoriserte fritidsaktivitetar som går føre seg på allment tilgjengelege, naturprega område”.*

Definisjoner – universell utforming

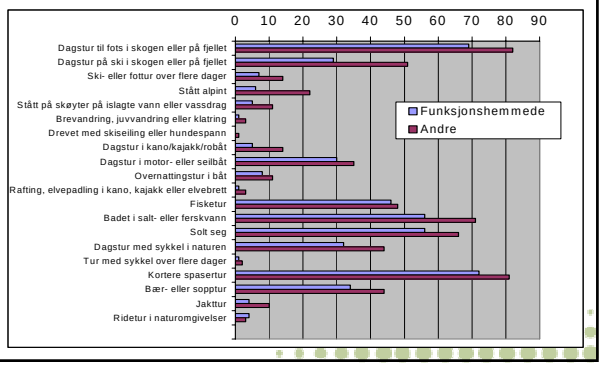
- *"Utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming".*

Overordnede føringer

3 Stortingsmeldinger:

- St.meld. Nr. 39 (2000-2001) Friluftslivsmeldingen
- St.meld. Nr. 16 (2002-2003) Folkehelsemeldingen
- St.meld. Nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer

Figur 3.3. Funksjonshemmedes deltakelse i friluftslivsaktiviteter. Figuren viser andel i % av funksjonshemmede og befolkningen for øvrig som siste 12 mnd har deltatt i de ulike aktivitetene. Kilde: SSB Levekårsundersøkelsen 2001.

Status – gjennomførte tiltak

- **Brosjyrer, kart, håndbøker og annet materiell**
- **Fysisk tilrettelegging**
- **Aktiviteter**
- **Kurs og utdanning**
- **Tilskuddsordninger**
- **Rapporter, planer o.l.**
- **Annet**

Utfordringer

- Holdninger, motivasjon, stimulering
- Informasjon, opplæring , kunnskap
- Aktiviteter – friluftsliv og idrett
- Planer, lover og regler
- Attraktive arealer – nærmiljø, sikrede områder, skog og fjell, naturvernområder
- Hjelpemidler
- Ledsager/assistent
- Transport
- Samarbeid og brukermedvirkning
- Økonomi

Holdninger, motivasjon, stimulering

Motivere/stimulere til aktivitet er den viktigste utfordringen

- Generelle utviklingstrekk, ingen kultur blant funksjonshemmede, overbeskyttelse
- Holdningsendring, holdningskampanje
- Informasjon, opplæring/ferdigheter, kunnskap, aktiviteter

Aktiviteter

- Organiserte aktiviteter utgjør en relativt liten del av friluftslivet. Samtidig er det grunn til å tro at organisert aktivitet bidrar til aktivitet på egenhånd seinere og således er viktigere enn omfanget isolert sett skulle tilsi.
- Erfaringen er at en har størst suksess/deltakelse når idrett og friluftsliv kombineres. Det å kombinere aktivitet og naturopplevelser, er viktig.

Aktiviteter

- At det iverksettes en satsing i regi av idrettens integreringskonsulenter i samarbeid med friluftslivsorganisasjonene og funksjonshemmedes organisasjoner på å kombinere idrett og friluftsliv for funksjonshemmede
- At det etableres et nettverk for erfaringsutveksling mellom idrettens integreringskonsulenter, friluftslivsorganisasjonene og funksjonshemmedes organisasjoner både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Planer, lover og regler

- Planlovutvalget
- Utforming og revidering av øvrige lover, forskrifter, retningslinjer m.v
- Universell utforming

Attraktive arealer

- Unngå nedbygging
- Sikre kvaliteter – stillhet og ro, naturopplevelse

Omtalt i Friluftslivsmeldingen

- Sikre tilgjengelighet

Attraktive arealer

- Arealer i nærmiljøet
- Sikrede friluftslivsområder
- Større fjell og skogområder
- Områder vernet etter naturvernloven

Stort potensial for å forbedre eksisterende tilrettelegging!

Veibommer som sperrer for rullestoler.

Hjelpemidler og hjelpere

- Motoriserte hjelpemidler
- Andre hjelpemidler, klær, utstyr – aldersgrense på 26 år
- Ledsager - Fritidsassistentordning, gratis adgang
- Transport – TT-reiser, frivillige organisasjoner

Samarbeid og brukermedvirkning

- Spør dem det gjelder!
- Videreføre arbeidsgruppen
- ➢ At en etablerer og videreutvikler samarbeidsnettverk regionalt og lokalt og herunder videreutvikler integreringskonsulentenes arbeid med å kombinere idrett og friluftsliv

Økonomi

- Mer penger – tilskuddsordninger, oppfølging av rapportens anbefalinger.
- *"Når det gjelder spillemidler er det gruppens oppfatning at det er behov for økte bevilgninger til friluftsliv, særlig til aktivitetstiltak."*

Økonomi

- Lokale friluftslivstiltak
- Medlemskontingent
- Gjennomgang av aktuelle tilskuddsordninger med sikte på å øke tilskuddene til friluftsliv generelt og til friluftsliv for funksjonshemmede spesielt
- Krav om vurdering av tilgjengelighet for og integrering av funksjonshemmede i tiltak som får støtte
- Spillemidler - enklere søknadsprosedyrer og mindre bastante krav, for eksempel til avtale med grunneier for mindre kostnadskrevende anlegg.

Prioriterte tiltak, 1-4

- ➢ At MD iverksetter en holdningskampanje der en bl.a. skaper oppmerksomhet om gode eksempler som viser funksjonshemmedes muligheter til å utøve friluftsliv
- ➢ At arbeidsgruppens arbeid videreføres i et permanent rådgivende utvalg som møtes 2-4 ganger per år. Møtepunktene kan være knyttet opp til oppfølging av gruppens anbefalinger
- ➢ At aldersgrensen på 26 år for fritids- og aktivitetshjelpemidler og proteser fra Folketrygden fjernes
- ➢ At det gjøres en gjennomgang av aktuelle tilskuddsordninger med sikte på å øke tilskuddene til friluftsliv generelt og til friluftsliv for funksjonshemmede spesielt

Prioriterte tiltak, 5-8

- ➢ At friluftslivsorganisasjonene og funksjonshemmedes organisasjoner arrangerer samlinger, kurs o.l. i friluftsliv for foreldre, lærere, barnehagepersonell, idrettsledere, kommuneansatte, fritidskontakter og andre som gjennom sitt arbeid eller sin hverdag forøvrig har ansvar for funksjonshemmede barn og unge.
- ➢ At universell utforming legges til grunn i planlegging på alle nivåer, herunder at det stilles krav til at en vurderer tilgjenglighet for funksjonshemmede i kommunenes handlingsplaner for idrett og friluftsliv.
- ➢ At kommunene gjør en gjennomgang av eksisterende friluftslivsmuligheter og tilrettelegging i og ved byer og tettsteder med sikte på å avdekke forbedringspotensial for å gjøre områdene tilgjengelig for funksjonshemmede.
- ➢ At en forbedrer/utarbeider nasjonale symboler beregnet på kart, skilt og annen merking med informasjon om tilgjengelighet for ulike typer av funksjonshemminger samt utarbeider retningslinjer/kriterier for bruk av symbolene

Prioriterte tiltak, 9-12

- ➢ At en reviderer og forbedrer eksisterende informasjons-, veilednings- og opplæringsmateriell som håndbøker, informasjonstavler, aktivitetshefter, tilgjengelighetsguider m.m. og supplerer trykt materiell med tilsvarende på internett, video, CD m.m.
- ➢ At en parallelt med evalueringen av motorferdselforsøket gjør en gjennomgang av eksisterende regelverk og forklaringer/rundskriv til dette med sikte på å få en praksis som dekker funksjonshemmedes behov for motorisert transport uten at dette er til skade for naturen eller går på bekostning av muligheten til naturopplevelse/opplevelse av stillhet og ro.
- ➢ At det gjennomføres et pilotprosjekt med hensyn til å øke tilgjengeligheten for funksjonshemmede i en utvalgt nasjonalpark eller annet stort verneområde
- ➢ At det gjennomføres et pilotprosjekt for gjennomgang og forbedring av tilgjengelighet for funksjonshemmede i noen utvalgte offentlig sikrede friluftslivsområder.